

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

РОЗ'ЯСНЕННЯ

26.10.2020

№ 10

Щодо правового статусу викривача у кримінальному провадженні

Відповідно до п. 15 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про запобігання корупції» до повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції належать надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги, зокрема, з питань застосування положень цього Закону та прийнятих на його виконання нормативно-правових актів.

Ці Роз'яснення відображають позицію Національного агентства з питань запобігання корупції з метою забезпечення однакового застосування положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно правового статусу викривача і не створюють правових норм.

У Роз'ясненнях враховані результати правозастосовної практики Національного агентства з питань запобігання корупції.

У цих Роз'ясненнях вживаються такі скорочення:

ЄРДР – Єдиний реєстр досудових розслідувань;

Закон – Закон України «Про запобігання корупції»;

КК – Кримінальний кодекс України;

КПК – Кримінальний процесуальний кодекс України;

Національне агентство – Національне агентство з питань запобігання корупції.

1. Поняття викривача та зміст його заяви (повідомлення) про кримінальне корупційне правопорушення

1.1. Поняття викривача у кримінальному провадженні та його ознаки

Відповідно до п. 16² ч. 1 ст. 3 КПК викривач – це фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, звернулася із заявою або повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення до органу досудового розслідування.

Наявність у викривача внутрішнього переконання, що інформація є достовірною, – це стан упевненості особи в тому, що інформація, яку вона повідомляє, свідчить про можливі факти вчинення корупційного

правопорушення, і цей стан ґрунтується на її знанні ознак корупційного правопорушення, життєвому чи професійному досвіді або інших обставинах.

Достовірність інформації – її властивість підтверджувати наявність чи відсутність фактичних даних про можливі факти корупційних правопорушень, заснована на внутрішньому переконанні викривача.

За своїм процесуальним статусом викривач є заявником (п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК, ч. 3 ст. 60 КПК) із ширшим колом процесуальних прав.

У випадку якщо у повідомленні викривача наведена інформація про вчинення корупційного кримінального правопорушення, але органом досудового розслідування внесено відомості до ЄРДР за статтею кримінального закону, про кримінальне правопорушення, яке не є корупційним, особа не набуває процесуального статусу викривача, але набуває статус заявника.

1.2. Заява (повідомлення) викривача про кримінальне корупційне правопорушення

Формами звернення викривача до органу досудового розслідування є заява (повідомлення) про корупційне кримінальне правопорушення.

Заява (повідомлення) може бути письмовою або усною і наданою безпосередньо під час особистого звернення заявника до органу досудового розслідування. Усні заяви (повідомлення) викривача уповноважена службова особа органу досудового розслідування вносить до протоколу прийняття заяви про кримінальне правопорушення. Під час особистого звернення заявника із письмовою заявою (повідомленням) до органу досудового розслідування уповноважена службова особа органу приймає і реєструє таке звернення¹.

Фактичні дані у заяві викривача мають складатися з інформації про конкретний факт кримінального корупційного правопорушення.

Заява (повідомлення) викривача про кримінальне корупційне правопорушення має містити усі відомі викривачу відомості, зокрема, про:

обставини правопорушення;

місце і час його вчинення;

спосіб вчинення;

особу, яка вчинила правопорушення;

вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням тощо.

Слідчий, дізнавач, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви (повідомлення) викривача про вчинене кримінальне правопорушення зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР, розпочати розслідування та не пізніше ніж через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати викривачу витяг з ЄРДР (ч. 9 ст. 214 КПК).

Корупційними кримінальними правопорушеннями відповідно до примітки до ст. 45 КК вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями:

¹ Про подання заяви регулярними каналами див. Роз'яснення Національного агентства «Щодо особливостей перевірки повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» від 14.07.2020 № 7.

191 – Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем;

262 – Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем;

308 – Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем;

312 – Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем;

313 – Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням;

320 – Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів;

357 – Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження;

410 – Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем,

а також кримінальні правопорушення, передбачені статтями:

210 – Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням;

354 – Підкуп працівника підприємства, установи чи організації;

364 – Зловживання владою або службовим становищем;

364¹ – Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми;

365² – Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги;

368 – Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою;

368³ – Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми;

368⁴ – Підкуп особи, яка надає публічні послуги;

368⁵ – Незаконне збагачення;

369 – Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі;

369² – Зловживання впливом;

369³ – Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.

2. Органи, до яких звертається викривач з повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення

Виходячи з вимог п. 16² ч. 1 ст. 3 КПК викривач може звернутися із заявою або повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення до будь-якого органу досудового розслідування. Органами досудового розслідування згідно зі ст. 38 КПК є органи, що здійснюють досудове слідство і дізнання.

Досудове слідство корупційних кримінальних правопорушень здійснюють:

1) слідчі підрозділи:

а) органів Національної поліції. Органами досудового розслідування Національної поліції України є: 1) Головне слідче управління Національної поліції; 2) слідчі управління головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві; 3) слідчі відділи (відділення) територіальних (відокремлених) підрозділів поліції;

б) органів Державного бюро розслідувань;

2) підрозділи детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України.

Дізнання щодо корупційних правопорушень здійснюють підрозділи дізнання або уповноважені особи інших підрозділів:

а) органів Національної поліції;

г) органів Державного бюро розслідувань;

г) Національного антикорупційного бюро України.

При поданні заяви викривачу рекомендується враховувати підслідність відповідних органів досудового розслідування.

Зокрема, **Національне антикорупційне бюро України** здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 191 (стосовно працівників юридичних осіб публічного права), ст.ст. 364, 368, 368⁵, 369, 369², 410 КК, якщо наявна хоча б одна з таких умов:

1) кримінальне правопорушення вчинено:

Президентом України, повноваження якого припинено, народним депутатом України, Прем'єр-міністром України, членом Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступником міністра, членом Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного комітету України, Головою Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Головою Фонду державного майна України, його першим заступником та заступником, членом Центральної виборчої комісії, Головою Національного банку України, його першим заступником та заступником, Головою

Національного агентства з питань запобігання корупції, його заступником, членом Ради Національного банку України, Секретарем Ради національної безпеки і оборони України, його першим заступником та заступником, Постійним Представником Президента України в Автономній Республіці Крим, його першим заступником та заступником, радником або помічником Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України;

державним службовцем, посада якого належить до категорії «А»;

депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом обласної ради, міської ради міст Києва та Севастополя, посадовою особою місцевого самоврядування, посаду якої віднесено до першої та другої категорій посад;

суддею (крім суддів Вищого антикорупційного суду), суддею Конституційного Суду України, присяжним (під час виконання ним обов'язків у суді), Головою, заступником Голови, членом, інспектором Вищої ради правосуддя, Головою, заступником Голови, членом, інспектором Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

прокурорами органів прокуратури;

особою вищого начальницького складу державної кримінально-виконавчої служби, органів та підрозділів цивільного захисту, вищого складу Національної поліції, посадовою особою митної служби, якій присвоєно спеціальне звання державного радника митної служби III рангу і вище, посадовою особою органів державної податкової служби, якій присвоєно спеціальне звання державного радника податкової служби III рангу і вище;

військовослужбовцем вищого офіцерського складу Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Національної гвардії України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України;

керівником суб'єкта великого підприємництва, у статутному капіталі якого частка державної або комунальної власності перевищує 50%;

2) розмір предмета кримінального правопорушення або завданої ним шкоди в п'ятсот і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленої законом на час вчинення кримінального правопорушення (якщо кримінальне правопорушення вчинено службовою особою державного органу, правоохоронного органу, військового формування, органу місцевого самоврядування, суб'єкта господарювання, у статутному капіталі якого частка державної або комунальної власності перевищує 50%);

3) кримінальне правопорушення, передбачене ст. 369, ч. 1 ст. 369² КК, вчинено щодо службової особи, визначеної у ч. 4 ст. 18 КК (посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді,

особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів).

Державне бюро розслідувань здійснює досудове розслідування корупційних кримінальних правопорушень, крім віднесених до підслідності НАБУ:

1) вчинених Президентом України, повноваження якого припинено, Прем'єр-міністром України, членом Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступником міністра, членом Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного комітету України, Головою Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Головою Фонду державного майна України, його першим заступником та заступником, членом Центральної виборчої комісії, народним депутатом України, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Директором Національного антикорупційного бюро України, Генеральним прокурором, його першим заступником та заступником, Головою Національного банку України, його першим заступником та заступником, Головою Національного агентства з питань запобігання корупції, його заступником, Секретарем Ради національної безпеки і оборони України, його першим заступником та заступником, Постійним Представником Президента України в Автономній Республіці Крим, його першим заступником та заступником, радником або помічником Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, суддею, працівником правоохоронного органу, особою, посада якої належить до категорії «А», крім випадків, коли досудове розслідування цих кримінальних правопорушень віднесено до підслідності Національного антикорупційного бюро України згідно з ч. 5 ст. 216 КПК;

2) вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора – керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих кримінальних правопорушень віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України згідно з ч. 5 ст. 216 КПК;

3) проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення), крім кримінальних правопорушень, передбачених ст. 422 Кримінального кодексу України.

Всі інші корупційні кримінальні правопорушення розслідуються слідчими **Національної поліції**.

Таким чином, за загальним правилом викривач має право звернутися із заявою (повідомленням) про корупційне кримінальне правопорушення саме до вказаних органів досудового розслідування. Однак відповідно до ч. 1 ст. 53² Закону викривач самостійно визначає, які канали використовувати для повідомлення про можливі факти корупційних правопорушень. Отже, якщо особа звернулася із заявою (повідомленням) до інших правоохоронних органів, прокуратури чи Національного агентства та за результатами розгляду його заяви (повідомлення) було внесено відомості до ЄРДР про вчинення корупційного кримінального правопорушення, така особа вважається викривачем.

3. Процесуальні права та обов'язки викривача

Згідно з п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК за своїм процесуальним статусом викривач є заявником.

Відповідно до ч. 2 ст. 60 КПК викривач як заявник має право:

1) отримати від органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію;

2) отримати витяг з ЄРДР;

3) подавати на підтвердження своєї заяви речі і документи;

4) отримати інформацію про закінчення досудового розслідування;

5) отримувати інформацію про стан досудового розслідування, розпочатого за його заявою чи повідомленням. Для отримання інформації викривач звертається із заявою про отримання інформації до відповідного органу досудового розслідування, слідчого чи прокурора. У заяві викривач може просити інформацію про стан та результати досудового розслідування, розпочатого за його заявою чи повідомленням. Інформація надається слідчим або прокурором у строк не більше 5 днів з моменту подання заяви.

Відповідно до ч. 2 ст. 53⁶ Закону вказані особи повинні повідомити викривача про результати розслідування, передбачені ч. 2 ст. 283 КПК, у строк не більше 5 днів з моменту прийняття рішення про:

закриття кримінального провадження;

звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності;

звернення до суду з обвинувальним актом;

звернення до суду з клопотанням про застосування примусових заходів медичного характеру;

звернення до суду з клопотанням про застосування примусових заходів виховного характеру;

б) отримати винагороду.

Якщо викривач є особою, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань, і при цьому він не належить до осіб, визначених у

ч. 2 ст. 65 КПК України, які не можуть бути допитані про певні обставини, він має права та обов'язки свідка, передбачені ст. 66 КПК.

Обов'язками викривача є:

1) прибути за викликом до слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк – заздалегідь повідомити про це зазначених осіб (п. 1 ч. 2 ст. 66 КПК);

2) давати правдиві показання під час досудового розслідування та судового розгляду (п. 2 ч. 2 ст. 66 КПК);

3) не перешкоджати встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення (п. 2 ч. 1 ст. 57 КПК);

4) не розголошувати без дозволу слідчого, дізнавача, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронювану законом таємницю (п. 3 ч. 2 ст. 66 КПК).

4. Виплата винагороди викривачу (ст. 130¹ КПК)

Для отримання винагороди викривач, повідомляючи про корупційне кримінальне правопорушення, має дотримуватися таких умов:

активно сприяти розкриттю кримінального корупційного правопорушення;

грошовий розмір предмета цього кримінального правопорушення або завдані державі збитки від такого кримінального правопорушення в 5000 і більше разів мають перевищувати розмір прожиткового мінімуму² для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення кримінального правопорушення.

Розмір винагороди викривачу становить 10% від грошового розміру предмета корупційного кримінального правопорушення або від завданої державі шкоди, але не більше 3000 мінімальних заробітних плат³, встановлених на час вчинення кримінального правопорушення.

Часом вчинення кримінального правопорушення відповідно до ч. 3 ст. 4 КК є час вчинення особою передбаченої КК України дії або бездіяльності.

Винагорода виплачується викривачу за результатами судового розгляду після ухвалення судом обвинувального вироку, який набрав законної сили.

Суд визначає конкретний розмір винагороди, що підлягає виплаті викривачу, із врахуванням таких критеріїв:

1) *персональність інформації* – інформація, повідомлена викривачем правоохоронному органу, повинна походити від його особистої обізнаності, у тому числі бути одержаною від третіх осіб. Така інформація не є загальнодоступною та не міститься у публічних звітах, результатах перевірок,

² Відповідно до ч. 3 ст. 4 Закону України «Про прожитковий мінімум» прожитковий мінімум щороку затверджується Верховною Радою України в законі про Державний бюджет України на відповідний рік.

³ Згідно з п. 8 ч. 1 ст. 40 Бюджетного кодексу України розмір мінімальної заробітної плати визначається в Законі про Державний бюджет України на відповідний рік.

матеріалах, дослідженнях, інформаційних повідомленнях органів чи засобів масової інформації, крім випадку, коли викривач є джерелом такої інформації.

Для отримання винагороди важливою умовою є те, що інформація про корупційне кримінальне правопорушення не була відома органу досудового розслідування з інших джерел до моменту її повідомлення викривачем. У випадку повідомлення інформації, яка вже відома органу досудового розслідування (щодо її перевірки здійснюється досудове розслідування), особа набуває статусу викривача, але не може претендувати на винагороду;

2) *важливість інформації* – повідомлена викривачем інформація повинна містити фактичні дані, що можуть бути перевірені, і сприяти доказуванню хоча б однієї з таких обставин вчинення кримінального корупційного правопорушення:

1) подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення);

2) винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення;

3) вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням;

4) обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення;

5) обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

У разі невідповідності повідомлення викривача хоча б одному із двох зазначених критеріїв викривач не може претендувати на винагороду.

Також на винагороду не має права особа, яка:

1) повідомила про корупційне кримінальне правопорушення у рамках угоди у кримінальному провадженні або яка є співучасником корупційного кримінального правопорушення, про яке вона повідомила;

2) повідомила про корупційне кримінальне правопорушення як викривач, маючи при цьому можливість для здійснення офіційного повідомлення про виявлене кримінальне правопорушення у межах реалізації своїх службових повноважень.

5. *Обов'язок органу досудового розслідування щодо інформування Національного агентства (ч. 9 ст. 214 КПК)*

Слідчий, дізнавач, прокурор протягом 24 годин з моменту внесення відповідних відомостей до ЄРДР у письмовій формі повідомляє Національне

агентство про початок досудового розслідування за участю викривача, підставу початку досудового розслідування і такі відомості:

- 1) дату надходження заяви (повідомлення) викривача про кримінальне правопорушення;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові викривача;
- 3) короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених викривачем;
- 4) попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- 5) прізвище, ім'я, по батькові та посада службової особи, яка внесла відомості до ЄРДР, а також слідчого, прокурора, який вніс відомості до ЄРДР та/або розпочав досудове розслідування.

Копія зазначеного повідомлення Національному агентству надається викривачу.

Зразок повідомлення Національного агентства про початок досудового розслідування за участю викривача наводиться у додатку до цих Роз'яснень.

6. Забезпечення безпеки викривача

Інститут захисту викривачів є важливою гарантією їх активності у викритті корупційних правопорушень та запроваджений на виконання міжнародних конвенцій по боротьбі з корупцією.

Так, відповідно до ст. 33 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції кожна держава-учасниця розглядає можливість включення до своєї внутрішньої правової системи належних заходів для забезпечення захисту будь-яких осіб, які добросовісно і на обґрунтованих підставах повідомляють компетентним органам про будь-які факти, пов'язані зі злочинами, передбаченими цією Конвенцією, від будь-якого несправедливого поводження.

Також положення щодо необхідності захисту таких осіб міститься у ст. 22 Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією, згідно з якою кожна Сторона має вживати заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення ефективного й належного захисту осіб, які повідомляють про передбачені Конвенцією корупційні злочини, або в інший спосіб співпрацюють з органами слідства та кримінального переслідування, а також свідків, які дають показання щодо цих злочинів.

Аналогічна норма закріплена у ст. 9 Цивільної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією, згідно з якою кожна Сторона передбачає у своєму внутрішньому законодавстві належний захист проти будь-якої необґрунтованої санкції щодо працівників, які мають достатні підстави підозрювати корупцію та добросовісно доповідають про свої підозри відповідальним особам або компетентним органам.

Відповідно до ч. 2 ст. 53 Закону за наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну викривачів, їх близьких осіб у зв'язку із здійсненим

повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

Право на забезпечення безпеки відповідно до Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» мають виключно викривачі, які повідомили про кримінальне корупційне правопорушення та набули процесуального статусу заявника, а також близькі особи викривачів, які повідомили про кримінальне корупційне правопорушення.

Отже, викривачі, які повідомили не про корупційне, а про пов'язане з корупцією правопорушення або порушення інших вимог Закону, не мають права на забезпечення безпеки.

Для застосування заходів безпеки до викривачів мають бути відповідні приводи і підстави, передбачені ст. 20 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

Підставою, згідно з ч. 1 ст. 20 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», є дані, що свідчать про наявність реальної загрози життю, здоров'ю, житлу і майну викривача (наявність усних чи письмових погроз, виявлення в ході проведення негласних слідчих (розшукових) дій чи оперативно-розшукових заходів інформації про підготовку посягання на викривача тощо).

Приводами для вжиття заходів безпеки можуть бути: заява викривача або його близької особи⁴; звернення керівника відповідного державного органу; отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу та майну зазначених осіб (ч. 2 ст. 20 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»).

До викривачів можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені ст. 7 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

До правових заходів належать:

забезпечення конфіденційності відомостей про особу;

закритий судовий розгляд.

До організаційно-технічних заходів належать:

особиста охорона, охорона житла і майна;

видача спеціальних засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку;

використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;

заміна документів та зміна зовнішності;

⁴ Визначення близьких осіб див. в абз. 4 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції».

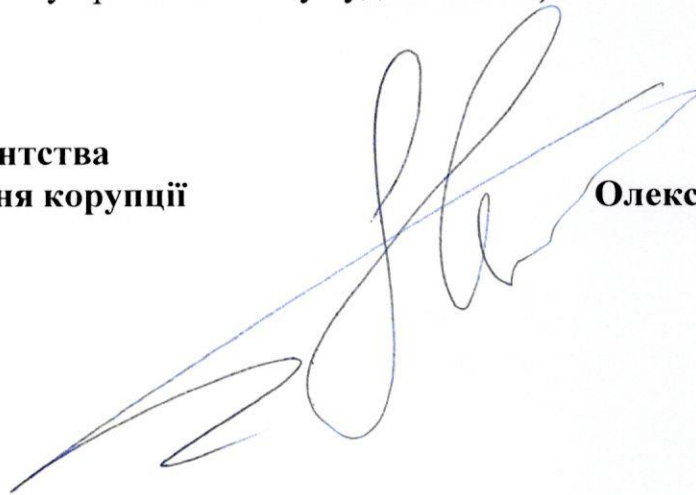
зміна місця роботи або навчання з компенсацією різниці у зарплаті відповідно до законодавства;
переселення в інше місце проживання;
поміщення до дошкільної виховної установи або установи органів соціального захисту населення.

Відповідно до ч. 6 ст. 130¹ КПК з метою захисту персональних даних анонімного викривача після їх розкриття для суду можуть бути здійснені, зокрема, такі заходи безпеки, як забезпечення конфіденційності відомостей про особу та/або закритий судовий розгляд.

З цією метою, відповідно до п. «а» ч. 1 ст. 15 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» здійснюється обмеження відомостей про особу в матеріалах перевірки (заявах, поясненнях тощо), а також протоколах слідчих дій та інших матеріалах кримінального провадження, заміна прізвища, імені, по батькові в цих документах псевдонімами за постановою органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, слідчого, дізнавача, прокурора або за ухвалою слідчого судді, суду про зміну анкетних даних. Ці постанови (ухвали) до матеріалів справи не приєднуються, а зберігаються окремо в органі, у провадженні якого перебуває кримінальне провадження.

Для забезпечення безпеки викривача суд за власною ініціативою або за клопотанням учасників кримінального провадження може прийняти рішення про проведення допиту викривача з використанням відеоконференції при трансляції з іншого приміщення, в тому числі у спосіб, що унеможливорює ідентифікацію особи, яка дає показання (ч. 2 ст. 16 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»).

**Голова
Національного агентства
з питань запобігання корупції**

Олександр НОВІКОВ

Додаток
до Роз'яснень Національного агентства з
питань запобігання корупції щодо
правового статусу викривача у
кримінальному провадженні
(пункт 5)

**Повідомлення Національного агентства з питань запобігання корупції
про початок досудового розслідування за участю викривача**

**Національне агентство з питань
запобігання корупції**

Відповідно до ч. 9 ст. 214 Кримінального процесуального кодексу України повідомляю, що мною (*слідчим, дізнавачем, прокурором*) _____ внесено відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань за заявою/повідомленням викривача _____ (*ПІБ*).

Детальна інформація у наведеній таблиці:

Дата надходження заяви (повідомлення) викривача про кримінальне правопорушення	Прізвище, ім'я, по батькові викривача	Короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених викривачем	Попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність	Прізвище, ім'я, по батькові та посада службової особи, яка внесла відомості до реєстру, а також слідчого, прокурора, який вніс відомості до реєстру та/або розпочав досудове розслідування